

Cs. Uhrin Tibor munkássága

Nagy történelmi múlttal dicsekedhető zománctechnikánk a századforduló körül lendületes fejlődésnek indult, de az első világháború után visszaesett. Ez tartott az utolsó évtizedig, azóta viszont újabb virágzásnak vagyunk tanúi. E művészeti ág barátai örömmel állapítják meg, hogy a zománcművészet hazai művelői újabb egyéniséggel erősödtek. S ez biztató jele a közönség növekvő ószinte érdeklődésének. Ez annyival is inkább örvendetes jelenség, mert hiszen a múltbeli hazai zománcművészet önálló színnel járult hozzá a zománcművészet egyetemes történetéhez: *a sodronyzománc, az erdélyi zománc* elég sajátos eredmény ahhoz, hogy a múltat deheroizáló folyamat idején számottevő pozitívumként mutassunk rá. Ezt teszik újabban a szakma műtörténészei is.

Cs. Uhrin Tibor, aki időközben Debrecenben jutott műtermes lakáshoz, úgy érkezett meg a zománchoz, hogy a festészet és a grafika mellett további kifejező eszközt keresett, s azt a zománctechnikában találta meg. Amíg idáig eljutott, hosszú utat tett meg, úgyis mint ember, úgyis, mint művész, s az út hosszát nem annyira az esztendők, mint inkább az emberi megpróbáltatások mérföldkövei szegélyezik.

1936-ban Békéscsabán született. Gyermekkora a II. világháború éveire esett. A félárva ifjú ember keserves éveket élt át, miközben a mindennapi kenyér megszerzéséért, az anyai gondokon való könnyítésért minden alkalmi munkára vállalkozott. Napszámoskodott, vasipari, majd textilmunkás lett, végül könyvtáros. Színes kaleidoszkóp az élete, mint mindenkié, aki fiatalon halad végig a nehéz élet lépcsőin. De csak a silány, gyenge karakter sínyli meg a próbáltatásokat. Cs. Uhrin Tibor nem hagyhatta magát, már csak azért sem, mert művészi öntudata korán ébredt. Tehetségét a békéscsabai Mokos József festőművész fedezte föl. Reá, mint emberre és művészre, el nem múló hálával gondol, s nagy része van a szakkörökben eltöltött tanulóiidőnek abban, hogy 1958-ban fölvtették az Iparművészeti Főiskolára. Ott Hincz Gyula, Rákosi Zoltán és Jets Gyula mellett sajátította el a szakma mélyebb ismereteit, de nem tagadja, hogy Picasso művészetének rétegein átkelve találta meg igazi önmagát. 1963-ban szerezte meg diplomáját.

Kiállításain a *zománctfestészet* képviselőjével találkozunk. Festészetéről szólunk, mert e technika nem nélkülözi az ecsetet, miközben a festőanyagot fölhordja a lemezre, hanem Cs. Uhrin Tibor szemebetűnő kolorizmusa miatt is. Zománcképein mindenekelőtt a színek iránti erős érzékenysége hívja föl magára a figyelmet, s utána mindjárt a tematika – az emberi arc – látszólagos egyhangúsága. Azért látszólagos, mert alaposabb vizsgálat után kiderül: a mély emberi tartalmakat hordozó arcok akár magánosan, akár többalakosan jelennek meg, érzelmi változatossággal telítettek. Ez az oka annak, hogy Cs. Uhrin Tibor művészete azonnal ránk tartozónak mutatkozik meg. Nem száraz geometriai elemekre vagdalt arcok tekintenek ránk, hanem megszólító emberi kifejezésekkel találkozunk. Újabban elszoktunk attól, hogy műalkotásokban a mesterműt is számonkérjük. Cs. Uhrin zománcképein azonban föltűnik a szakmai fegyelem és tudás jelenléte, ami nem engedi, hogy a korszerű kifejezési forma ürügyül szolgáljon a napi divatnak. Elemien jelentkezik a vágy a múlt divattal szemben valami maradandót alkotni, valami állandót kapni, amit a boszorkányos gyorsasággal változó divat sem pusztíthat el. A mesterség valamikor többet jelentett a művészetben, mint amit immár majdnem egy évszázada jelent. Az is tény, hogy a mai néző nem ér rá hosszasan időzni egy-egy kép előtt, s elmerülni a mélyebb elemzést igénylő műalkotásban. Még kevésbé elemzi az emberi arcban kifejeződő mondanivalót. Embert festeni mindig is a legnehezebb feladatot jelentette, már ti. a szó léleklátó értelmében. Mert a külsőt megfesteni aránylag könnyebb volt, mint kifejezni a karaktert, vagy általa a kort, öszszes kérdéseivel együtt. Aki embert, emberi orcát fest, annak komolyan kell vennie a művészetet és a társadalmat, tehát a másik embert is. Ez a fajta művészet ezért hordoz társadalmi mondanivalót, s ezért utasítja el a *kísérlet*-tel való bűvészkedést, mivelhogy aki a szakma mesterségi részét birtokolja, nem is szorul rá arra, hogy félkészáruval leplezze tudatlanságát.

Cs. Uhrin zománcképei és grafikái is keresik az újszerű kifejezési formát, a saját maga

nyelvét, s hogy megtalálta, zománcai rá a bizonyítékok. Formalátása, vonalkultúrája tipikusan a koré, ezt a nyelvet minősítjük korszerűnek, nem azért mert deformál, hanem mert a torzítás is a konkrét szellemi mondanivaló, a lelki tartalom kifejezésének áll szolgálatában. A kor zűrzavara és ellentmondásai nem az értelmetlenség hirdetésére jogosítják föl, hanem éppen annak szegül ellene és ezért ebből a küzdelemből gyönyörű harmóniák születnek, mély emberi tartalmak jutnak fölszínre, az öröm, a megértés himnuszai, a szépség manifesztálódik *tűzben* megtisztult műalkotássá.

Bizonyára magára ölti majd az elvontabb formanyelvet is, anélkül, hogy az alakformálás sokhúrú képességét megtagadná. Formai gazdagodással ez csak akkor jár, ha egyetlen izmusnak sem szegődik kizárólagos szolgálatába. Kisméretű zománcképei most úgy hatnak, mint modern házi ikonok, rafinált festői hatásokkal, a színek mámorító gazdagságával, a tónusok érzékeny átmeneteivel, a vonalak komoly és játékos ritmusaival. Mindezt fokozza a rézfóliák, gyöngyszemek s más természetes tárgyak applikálásával, a fölület hol érdesebb részleteivel, hol annak átlátszó üveg-zománc-réteggel történő bevonásával, hol a kettő játékával.

Azért, hogy a művésztől alkotható kép máris teljesebb legyen, a *grafikáiról* is szólni kell. Kitűnően fölkészült grafikus, a látomásokat pontos megfogalmazója és kalligrafikus kifejezője. Nemcsak zománcaiban, hanem grafikáiban is az „anyagszerűség” érvényesül: éri a vonalat, saját idegéletével tölti ki és egyéni látásával formálja meg. Napjaink annyi fölületes grafikája után, amivel a sajtóban elárasztanak bennünket, jólesik nyugtázni, hogy a különben magas színvonalú grafikánk új tehetségek révén képes a megújulásra.

Az eddig hiányzó tűz-zománctechnika jutott képviselőhöz Cs. Uhrin Tibor Debrecenben történt letelepedésével s ezzel színesebbé vált a debreceni képzőművészet arculata.

SZÍJ REZSŐ

